

KRONIKA DZIAŁALNOŚCI

MUZEUM HISTORYCZNEGO M. KRAKOWA

ZA ROK 1982

Podobnie jak w latach ubiegłych prace Muzeum koncentrowały się wokół podstawowych obowiązków statutowych, a więc gromadzenia, naukowego opracowania, zabezpieczenia i udostępniania dóbr kultury łączących się z historią naszego miasta.

Szczególnie wiele troski przysporzyły wymagające stałych remontów i bieżących napraw budynki muzealne. Kontynuowano prace konserwatorskie rozpoczęte wcześniej w lokalu Oddziału Historii Teatru Krakowskiego przy ul. Szpitalnej. Zakres tych prac, jak wykazały dodatkowe ekspertyzy, musiał ulec znacznemu rozszerzeniu. Trudności materiałowe, brak odpowiednich środków konserwatorskich nie roją nadziei na szybkie ukończenie trwającego tam remontu.

Znacznie lepiej ułożyła się sprawa remontu pomieszczeń dawnego Domu Śląskiego przy ul. Pomorskiej 2, gdzie we wrześniu otwarto nową ekspozycję Muzeum poświęconą Walce i męczeństwu Polaków w l. 1939—1945. Oddając społeczeństwu tę ważną placówkę Muzeum ma nadzieję, że w ten sposób zamknięto pierwszy etap prac nad tworzeniem dużego oddziału poświęconego losom Krakowa i jego mieszkańców w latach II wojny światowej. Mamy nadzieję, że zrozumienie przez władze rangi i roli historycznej tej placówki pozwoli na dalszą jej rozbudowę, co połączone jest z przyznaniem dalszych pomieszczeń.

Po dokonaniu niezbędnych prac renowacyjnych i porządkowych otwarto w pomieszczeniach warsztatu introligatorskiego Jahodów małą wystawę poświęconą historii tej zasłużonej oficyny. Na wystawie pokazano też pewną część obiektów gromadzonych z myślą o Muzeum Drukarstwa, które od lat czeka na możliwość normalnego funkcjonowania.

Podjęto też z końcem roku prace remontowe w salach wystawowych w budynku przy ul. św. Jana 12.

Ukończono modernizację systemu grzewczego w budynku głównym Muzeum, w pałacu Krzysztofory, likwidując piece węglowe i przechodząc na ogrzewanie akumulacyjno-elektryczne.

ZBIORY

Muzeum wzbogaciło swój stan posiadania o pokazaną liczbę nowych muzealiów — 1051 eksponatów. Wśród nowopozyskanych obiektów 369 to dary, 218 — przekazy, 464 — zakupy. Na zakupy wydatkowano sumę dwukrotnie wyższą niż w roku poprzednim, tj. 4 552 890 zł. Wśród zakupionych muzealiów najcenniejszymi były: Portret zbiorowy braci Lepszych, mal. O. Boznańska, Powrót krakusów z jarmarku, mal. J. Kossak, zbiór fotografii artystów scen krakowskich z XIX i XX w. liczący ok. 200 sztuk zdjęć przedstawiających m.in. H. Modrzejewską, K. Bednarzewską, A. Mielewskiego, H. Sulimę, K. Żelazowskiego, St. Wysocką i L. Wyrwiczę, wyroby srebrne znanych złotników K. Modesa i K. Friedleina, dalej obrazy: *Gmach dawnego ratusza krakowskiego*, mal. St. Bryniarski, *Fragmentaryczny widok wschodniej pierzei Rynku*, mal. St. Tondos, *Widok z Wawelu na Ludwinów i Dębniki*, mal. J. Dutkiewicz, *Portret Marii i Aleksandry Suskich*, mal. W. Zarzycki, wreszcie komplet mebli wykonanych do salonu Antoniego Suskiego w Kryspinowie wg projektu K. Wojtyczki.

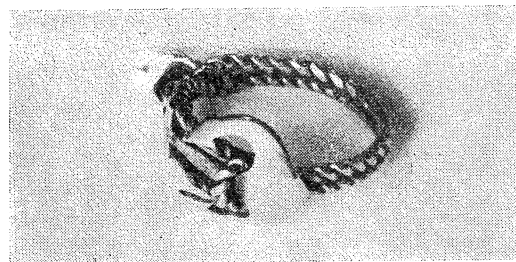
Drogą darów i przekazów wpłynęły obrazy o tematyce krakowskiej, rodzajowej, portrety, wyroby rzemiosła artystycznego, numizmaty, projekty scenograficzne, broń i fotografie. Wśród pozyskanych tym

1. Portret zbiorowy synów Leonarda Lepszego — Adama, Zbigniewa i Kazimierza, mal. O. Boznańska

2. Fragmentary view of the east side of the Market Square, painting by St. Tondos

3. A mourning ring from the period of national mourning after the January Uprising.

a Komisja wyceny darów, przekazów i depozytów 26 posiedzeń.

Muzeum organizując wystawy korzystało z uprzejmości wielu osób prywatnych oraz innych placówek muzealnych wypożyczając 207 obiektów. Własnymi zasobami służyło innym instytucjom wypożyczając na organizowane przez nie wystawy 222 eksponaty.

Efekty kilkuletniej działalności kolekcjonerskiej zaprezentowano na specjalnej wystawie „Pokaz nabytków muzealnych”, która pozwoliła społeczeństwu Krakowa zapoznać się z kierunkami zainteresowań zbierackich oraz ocenić sumarycznie rezultaty podejmowanych działań.

Wypełniając funkcje zabezpieczania gromadzonych dóbr kultury pracownice konserwatorskie wykonały zabiegi przy 113 obrazach, 36 sztukach militariów oraz 63 tkaninach. Jednocześnie kontynuowano zabezpieczenie klisz z zakładu Kriegera wykonując 340 odbitek stykowych.

Przekazującymi i ofiarodawcami były w roku 1982 następujące osoby i instytucje: Henryk Borkowski, Kazimierz Bielenin, Łucja Biegańska, Elżbieta Długoszowa, Otylia Waleria Golańska, Teodor Gąsiorowski, Michał Górski, Leon Gutman, Anna Jagińska, Maria Krzanowska, Władysław Kozubek, Mieczysław Madeyski, Julian Marchaj, Helena Nowakowa, Ju-

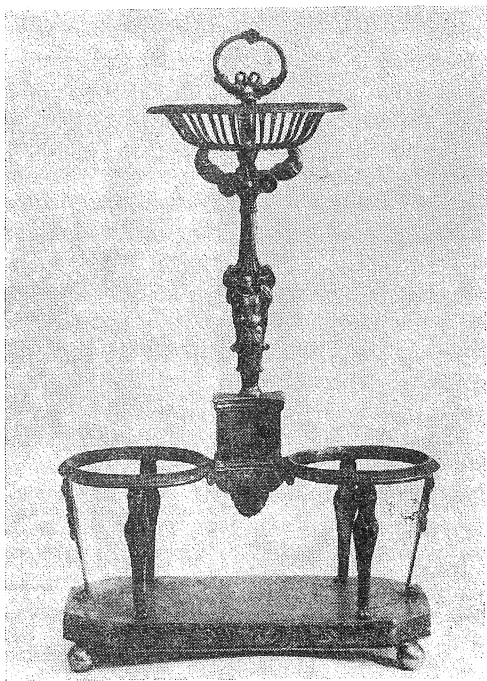
sposobem obiektów na uwagę zasługują m.in. dary: *Zabawa ludowa*, mal. nieznanego autora ok. XVII w., *Upokorzenie*, mal. J. Stern (colage); wazy srebrne, sztucer Winchester z ok. 1883 r., zegarek damski f-my J. S. Calame-Robert, medal ku czci H. Jordana, naczynia na mace i potrawy paschalne.

Do Biblioteki i Archiwum pozyskano ogółem 2345 vol.

Komisja zakupu muzealiów odbyła 10 posiedzeń,

4. Powrót z jarmarku w Krakowie, mal. J. Kossak r. 1887

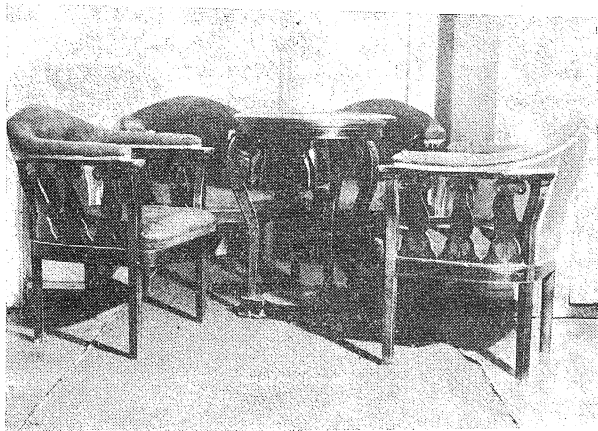
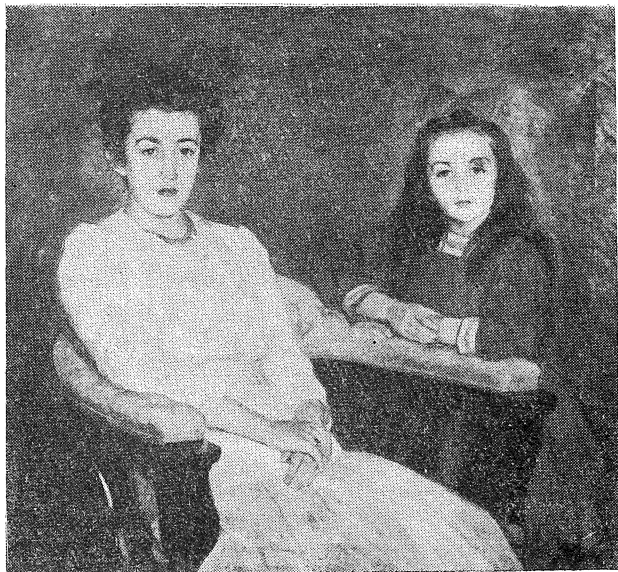

5. Podstawa pod karafki na ocet i oliwę, warsztat K. Friedleina ok. 1885

liusz Poglódek, Stanisław Porębański, Zygmunt Podhorski, Aleksander Rozenfeld, Andrzej Sitwicki, Henryk Soczyński, Wanda Żbikowska. Teatr Lalki i Maski „Groteska”, Teatr Stary im. H. Morzejewskiej, Archiwum KW MO w Krakowie, Wojskowy Sąd Garnizonowy w Krakowie, Wydział Finansowy Urzędu Dzielniczowego Kraków-Śródmieście, Wydział kultury Urzędu m. Krakowa.

6. Portret Marii i Aleksandry Suskich, mal. W. Zarzycki 1919

7. Meble do salonu Antoniego Suskiego w Kryspinowie, proj. L. Wojtyczko pocz. XX w.

8. Srebrny dzbanek na mleko, wyk. K. Modes ok. 1844.

WYSTAWY

Podobnie jak w latach ubiegłych Muzeum zorganizowało szereg wystaw zarówno we własnych salach jak i wystaw objazdowych na terenie innych muzeów (Sandomierz, Częstochowa). W czasie Dni Krakowa w Lipsku zaprezentowano wystawę „Kraków w starej fotografii”.

Ważnym osiągnięciem było otwarcie dwóch nowych ekspozycji: w dawnych pracowniach firmy introligatorskiej Jahodów przy ul. Gołębiej 4 „Oficina introligatorska R. Jahody” oraz w budynku dawnego Domu Śląskiego przy ul. Pomorskiej 2 „Walka i męczeństwo Polaków w l. 1939—1945”.

Wystawa zorganizowana w dawnym warsztacie Jahodów uzupełniona została wieloma eksponatami łą-

9. Gmach dawnego Ratusza krakowskiego, mal. St. Bryniarski ok. 1888

czącymi się z historią krakowskiego drukarstwa. Wśród nich można obejrzeć kopię tzw. prasy Gutenberga, XVIII i XIX-wieczne maszyny, kaszty z czcionkami, funkcjonującą maszynę drukarską tzw. bostonkę. Obok tego wiele książek, których artystyczne oprawy dają wyobrażenie o mistrzostwie krakowskich twórców „białych kruków”. Autorem scenariusza tej wystawy jest mgr Józef Mazurkiewicz.

Druga z wymienionych ekspozycji otwarta została w Domu Śląskim, zbudowanym w 1936 r. ze składek społeczeństwa. Dom, który miał być symbolem łączności Śląska z Macierzą, w czasie wojny został zajęty przez Niemców na siedzibę gestapo i stał się miejscem przestępstwa i kaźni tysięcy aresztowanych działaczy ruchu oporu. Wystawa przedstawia dzieje okupacji hitlerowskiej w Polsce południowej, organizację i działalność aparatu policyjnego, działalność organizacji podziemnych (AK, GL, AL, PPR, partyzantkę radziecką). Zgromadzono eksponaty symbolizujące terror okupanta (pejczy, kajdany, kule z fosy śmierci obozu w Płaszowie, listy rozstrzelanych w egzekucjach publicznych), pamiątki więźniów, przedmioty przez nich wykonane, jak szachy, pasyjki oraz to, co łączy z ruchem oporu: prasę konspiracyjną, zdobyczną broń. Uzupełniają wystawę fotografie. Ponadto udostępniono cele, w których przetrzymywano więźniów — cele, których ściany pokryte są tragicznymi w swej treści napisami wyrytymi przez więźniów, ostatnimi wyznaniem nadziei, pożegnaniem z najbliższymi, wyrazami wiary w ostateczne zwycięstwo. Autorem scenariusza jest mgr Tadeusz Wroński.

Wiele przychylnych recenzji miały dwie wystawy czasowe zorganizowane w sali przy ul. Franciszkańskiej: „Pokaz nabytków muzealnych” (komisarz: mgr Hanna Styczyńska, opieka plastyczna: mgr Witold Turdza) i „Malarki Krakowa — B. Rychter-Janowska, O. Boznańska, Z. Stryjeńska” (komisarz: mgr Bożena Saładziak).

Pierwsza ukazała wiele towarzyszących nam jeszcze wczoraj a dziś zupełnie zapomnianych przedmiotów, bibelotów, tworzących niepowtarzalny urok świata naszych pradziadków, dziadków i ojców.

Druga przypominała znakomite malarki dawno w Krakowie nie oglądane. Ich obrazy i rysunki dostarczyły widzom wiele wzruszeń.

DATY OTWARCIA WYSTAW:

A. Wystawa stała — ul. Gołębia 4

31.VIII. „Oficina intrologatorska Roberta Jahody”

B. Wystawa stała — ul. Pomorska 2

1.X. „Walka i męczeństwo Polaków w l. 1939—1945”

C. Sala wystawowa — ul. Franciszkańska 4

16.II. V pokonkursowa wystawa fotograficzna „Osalić od zapomnienia”

10.IV. „Pokaz nabytków muzealnych”

17.VI. „Malarki Krakowa — B. Rychter-Janowska, O. Boznańska, Z. Stryjeńska”

5.XII. XL pokonkursowa wystawa „Szopki krakowskie”

Wystawy zagraniczne:

17.VI. „Kraków w starej fotografii” — LIPSK

Wystawy objazdowe:

3.XII. „Dawne warownie Krakowa w rys. Z. Wierciaka” — CZĘSTOCHOWA

W organizacji wystaw współpracowano z następującymi instytucjami i organizacjami społecznymi: Muzeum Narodowym w Krakowie, Muzeum Narodowym w Warszawie, Muzeum Okręgowym w Rzeszowie, Muzeum Okręgowym w Częstochowie, Towarzystwem Przyjaciół Sztuk Pięknych, Biurem Wystaw Artystycznych w Krakowie, Towarzystwem Miłośników Historii i Zabytków Krakowa, Związkiem Bojowników o Wolność i Demokrację, Biblioteką Jagiellońską, Muzeum Lenina w Krakowie, Muzeum Historii miasta Lipska.

DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA I UPOWSZECHNIENIOWA

Praca naukowa prowadzona była wielokierunkowo. Z jednej strony koncentrowano się na naukowym opracowywaniu nowopozyskanych muzealiów i archiwaliów, z drugiej zaś dokonywano syntetycznego podsumowywania dotychczasowych badań, przygotowując rozprawy i artykuły. Wiele wysiłku i trudu włożono w opracowanie niezwykle cennego zbioru dokumentów Delegatury Zarządu Głównego PCK

w Krakowie z okresu ostatniej wojny (ok. 100 sztuk archiwaliów). Rozpoczęto też opracowywanie bibliografii dotyczącej Krakowa i jego mieszkańców w okresie II wojny światowej (mgr T. Wroński, mgr T. Gąsiorowski). Kontynuowano pracę nad dokumentacją tradycji i zwyczajów krakowskich — przeankietowano 25 twórców ludowych, zbierano relacje i nagrania magnetofonowe rejestrujące obrzędy i zwyczaje krakowskie (mgr T. Petryk). Opracowano artykuły:

„Treści ideowo-znaczeniowe malowideł ściennych w Wiśniczu w świetle wydarzeń koronacyjnych Władysława IV (mgr H. Świątek), „Droga na Wawel” (mgr E. Skowron), „Herbowe mieszczan krakowskich początki czyli przyczynek do historii patrycjatu krakowskiego z XV i XVI w.” (mgr A. Radwan), „Inskrypcje starotestamentowe w Starej Synagodze i na zabytkach ze zbiorów Muzeum Historycznego (mgr E. Duda), „Mieczysław Kotlarczyk i jego wizja Teatru Rapsodycznego (mgr A. Litak). Rozpoczęto kwerendę do przygotowywanej wystawy „Pamięć i kult odsieczy wiedeńskiej” (mgr St. Opalińska i mgr E. Wojtała), opracowano scenariusze wystaw: „Historia budynku Teatru im. J. Słowackiego w Krakowie (mgr K. Solańska-Szczepanikowa), „Legiony Polskie w malarstwie” (mgr J. Nowak), „Wit Stwos — życie i twórczość” (mgr G. Lichończak).

W związku z ogólną sytuacją społeczno-polityczną w pierwszych miesiącach 1982 r. działalność upowszechnieniowa uległa pewnemu zahamowaniu, choć zaznaczyć trzeba, że Muzeum ani na moment nie przerwało swej normalnej pracy.

Główne wysiłki koncentrowano na współpracy z młodzieżą szkolną. Nawiązano bliską współpracę z Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli i za jego pośrednictwem brano udział w konferencjach metodycznych nauczycieli historii i wychowania plastycznego, zapoznając szerokie grono wychowawców z możliwościami wykorzystania ekspozycji muzealnych w czasie zajęć lekcyjnych.

Kontynuowano też wzorem lat poprzednich współpracę z Pałacem Młodzieży, wspólnie prowadząc zajęcia pozalekcyjne. Dużym powodzeniem cieszyła się w dalszym ciągu akcja „Dzieci szkół gminnych w Muzeum”. Było też Muzeum współorganizatorem wielu konkursów historycznych, wśród nich olimpiady historycznej dla uczniów szkół podstawowych na temat „Średniowiecznego Krakowa” oraz konkursu dla młodzieży szkół ponadpodstawowych pn. „Kraków nowożytny”.

Ogółem przeprowadzono 22 lekcje muzealne dla 858 słuchaczy, 31 spotkań pn. „Legenda Krakowa” dla 965 uczestników, 23 razy goszczono kolonie spędzające wakacje w Krakowie, prowadzono zajęcia dla 69 grup dzieci ze szkół gminnych — 2968 osób. Po wystawach oprowadzono 470 grup wycieczkowych. Ogółem zwiedziło ekspozycje 92 270 widzów.

Dorocznym zwyczajem zorganizowano:

- 17.VI. — Uroczysty pochód Lajkonika
- 6.VI. — Królewskie strzelanie (zwyńczył Roman Kamecki)
- 20.VI. — Uroczystą intronizację króla kurkowego „Pojednawczego”

2.XII. — Jubileuszowy XL konkurs szopek krakowskich

14.XII. — „Wieczór chanukowy” z udziałem aktorów Teatru Żydowskiego z Warszawy.

DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA

Kontynuowano wydawanie zeszytów naukowych Muzeum; ukazał się siódmy numer rocznika „Krzysztofor”.

Drukiem ukazał się ponadto monograficzny zarys historii budynku „Stara Bożnica na Kazimierzu w Krakowie” pióra Leszka Ludwikowskiego; folder „W 40 rocznicę powstania PPR na ziemi krakowskiej” — Wacława Passowicza; „W 100-lecie ruchu rewolucyjnego w Polsce” — Tadeusza Wrońskiego. Przy współpracy wydawnictwa „Sport i Turystyka” wydano przewodnik „Kościół Mariacki w Krakowie” autorstwa L. Ludwikowskiego. Współpracowano z KAW-em przy wydaniu folderu „Tradycje krakowskie” oraz albumu „Kraków — światowe dziedzictwo kultury”. W Wydawnictwie Literackim ukazała się książka współautorstwa T. Wrońskiego „Ludzie z marmurowej tablicy”. Do każdej z organizowanych przez Muzeum wystaw wydano afisz i zaproszenie.

RADA MUZEALNA

11.X. odbyło się posiedzenie Rady Muzealnej poświęcone omówieniu możliwości utworzenia nowego oddziału — Muzeum Wita Stwosza. Rada po wszechstronnym rozpatrzeniu zarówno spraw lokalowych, jak i możliwości kolekcjonerskich wyraziła jednomyślnie opinię, iż w chwili obecnej jest to niemożliwe. Jednocześnie zwróciła uwagę na konieczność uczczenia artysty odpowiednią tablicą, która winna być umieszczona na fasadzie domu przy ul. Grodzkiej 39.

6.XII. odbyło się kolejne posiedzenie Rady, w trakcie którego Dyrektor Muzeum, Sławomir Wojak zapoznał zebranych z planami pracy na rok 1983. Jedną z większych ekspozycji, które mają być zrealizowane, będzie wystawa poświęcona Krakowowi w czasach Jana III Sobieskiego. Wiele uwagi poświęcono sprawom planowanych wydawnictw. Członkowie Rady interesowali się też, w jaki sposób sytuacja kryzysu ekonomicznego odbija się na pracach Muzeum.

ZMIANY PERSONALNE

W roku 1982 przyjęci do pracy zostali: Elżbieta Długoszowa, Krystyna Dąbkowska, Joanna Czachur, Halina Gawron, Urszula Misina, Małgorzata Palka-Konieczna, Małgorzata Staśko, Bogusław Rejdak, Anna Rak, Małgorzata Wilkosz, Bogumił Woźniakowski.

Odeszli z pracy następujący pracownicy: Elżbieta Junger, Maria Hejmo, Katarzyna Hołówka, Joanna Barbaszewska, Maria Iwanicka, Janina Krówka, Elżbieta Pajdak, Barbara Kmiecik, Zygmunt Sikorski.